

Nuorten liikehdintä mediayhteiskunnassa

Loppuraportti 29.7.2015

Titus Hjelm (tutkija) ja Leena Suurpää (hankkeen johtaja), Nuorisotutkimusverkosto /UCL¹
Minttu Tikka (tutkija) ja Johanna Sumiala (hankkeen johtaja), Helsingin yliopisto

Poikkitieteellisessä hankkeessa on tutkittu nuorten sosiaalista liikehdintää nykypäivän kahdessa mediakaupungissa. Tutkijat ovat jalkautuneet Helsingin (Malmi) ja Lontoon (Tower Hamlet) lähiöihin tekemään havaintoja ja haastatteluja nuorten parissa. Hankkeen lähtökohtana oli valaista kadun yhteisöllisiä merkityksiä nuorten arkielämässä sellaisina kuin ne nuorille näyttäytyy. Katu ymmärrettiin hankkeessa niin fyysisenä kuin virtuaalisena tilana, jolloin katseen alla olivat sekä kaupunkitilat että sosiaalisen median tilat. Hankkeen tavoitteena oli koetella ennakko-oletuksia urbaanien keskusten ulkopuolella asuvien nuorten elämän yksipuolisesta kurjuudesta ja arvolatautuneita mielikuvia lähiönuorista joko yhteiskunnan uhrina tai uhkana (Back 2008).

Hankkeen keskeisiksi analyttisiksi käsitteiksi kiteytyivät **mediakaupunki, katupolitiikka ja rajat**. Nostamme loppuraportissa kaksi päähuomiota koskien mediatutkimuksen kehittämissuuntia näiden käsitteellisten kehysten ympärillä:

1) Nuoriso- ja mediatutkimuksen dialogin vahvistaminen. Tutkimushankkeen aikana luotiin katsaus kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen liittyen etenkin nuoriin ja mediakaupunkiin liittyvään teema-alueeseen. Katsauksen perusteella voimme todeta, että **teoreettisesti ja empiirisesti huolella toteutettua nuoriso- ja mediatutkimuksen yhteistyötä on paitsi kansainvälisesti, etenkin Suomessa vähän**. Tämä on erityisen hämmästyttävää ja pulmallista sillä mediakaupunki on sekä elettynä paikkana että yhteiskunnallisena ilmiönä vahvasti sukupolvisesti eletty ja jaettu. 1900-luvun lopun ja 2000-luvun alun kulttuurin rajun digitalisoitumisen myötä mediakaupunki on levittäytynyt osaksi nuorten urbaania todellisuutta myös Suomessa tavalla, joka ei ollut aiemmin mahdollista. Ajatus mediakaupungista laajenee nyt myös perinteistä urbaania keskustaa laajemmalle alueelle lähiöihin, taajamiin, pikkukaupunkeihin ja maaseudulle asti. Älypuhelimien ja tablettien kautta nuorten henkilökohtaisista näytöistä ja niiden avaamista sosiaalisista maailmoista on tullut osa julkista mediakaupunkia ja siihen kytkeytyvää urbaania nuorisokulttuuria – osittain asuin- ja elinympäristöstä riippumatta, osittain niistä riippuen. Mediakaupunki pitää sisällään urbaanin elämänmuodon, johon kuuluu yhtäältä fyysisten ja virtuaalisten tilojen jatkuva ylittäminen ja toisaalta niiden samanaikaisuus.

Nykypäivän nuoret ovat eläneet vahvasti medioituneessa yhteiskunnassa läpi elämänsä ja sosiaalistuneet myös sellaiseen kaupunkikulttuuriin, jota leimaavat vahva mainonta, erilaiset mobiilimedian sovellukset, arjen (audio)visuaalistuminen sekä jatkuva liike fyysisen ja virtuaalisen paikan ja sosiaalisuuden välillä. Samalla nuorten arkea leimaa erityisellä tavalla mediavälitteinen valvonta, mistä kertovat paitsi kontrollin ilmiselvät symbolit kuten valvontakamerat, myös lähiyhteisöjen ja mediavälitteisesti rakentunut ylijäräinen, globalisoituvaa huomiotalous ja siihen liittyvä valvonta. Voidaan sanoa, että jo viitisen kymmentä vuotta sitten erityisesti nuorisotutkimuksen kentällä lanseerattu **moraalisen paniikin** käsite ei ole menettänyt käsitteellistä selitysvoimaansa, joskin sen sisältö on osin muuttunut. Nykyisin voimme puhua **mediapaniikista**, joka liittyy paitsi nuoria koskevan julkisen keskustelun ja kollektiivisen tiedon

¹ Hankkeen tutkimusavustajina toimivat Ville Väisänen, Mateus Manninen ja Eleanor Ryan-Saha.

mediavälitteiseen luonteeseen, myös nuoreen ikäpolven mediankäyttöä koskeviin pelkoihin ja huoliin. *Selfieitä* näppäilevä ja niitä *postaille*va kaupungissa suunnistava ruutua tuijottava nuori lienee mediakaupungin arkkityyppi – kasvattajan *hyvä vihollinen*. Mediakaupungin kontekstissa käsite ”sukupolvien ohipuhuminen” on erityisen osuva: nuoret ja aikuiset näkevät ja puhuvat toistensa ohi, kokemukset ja keskustelut eivät kohtaa eikä löydy yhteistä käsitystä siitä, miten mediakaupungissa ollaan ja eletään.

Tutkimuksemme osoittaa, että sukupolvien välillä on monenlaista kohtaamattomuutta myös mediakaupungissa. Olemme käsitteellistäneet teemaa hankkeessamme katupolitiikka-termillä.

Katupolitiikka viittaa arjen moninaiseen liikehdintään, joka ei välttämättä saa näkyvän protestoinnin tai yhtenäisten sosiaalisten liikkeiden muotoa. Katupolitiikasta kiinnostuneen tutkijan on ulotettava katse myös heikosti näkyviin ja kuuluviin, ei-laitostuneisiin katutilan haltuunoton muotoihin ja dynamiikkoihin. Tällöin tutkija ei kiinnitä huomiota poliittisen toiminnan ja sen virittämisen muutoksen näkyvyyteen konkreettisesti kaupunkitilassa, vaan hän ottaa lisäksi varteen ne symboliset merkitykset, jotka katuyhteisöllisyydessä ja kadun haltuunotossa rakentuvat. Katupolitiikasta kiinnostuneina tutkijoina etsimme vihjeitä poliittisuudesta muualta kuin perinteisistä parlamentaarista tai puolue- ja järjestöpolitiikan konteksteista, muodoista ja ryhmittymistä. Katupolitiikka-käsityksemme keskiössä ovat siis arjen erilaiset, usein varsin artikuloimattomat **rajat** ja niiden ylitykset.

Mediakaupungissa rajoja ylläpidetään ja tuotetaan uudelleen yhtäältä konkreettisenä liikkeenä alueilla, jotka koetaan omiksi ja turvallisiksi. Toisaalta rajoja tuotetaan välttämällä liikkumista alueilla, jotka koetaan vieraiksi ja vaarallisiksi. Haastattelemamme nuoret Malmilla ja Tower Hamletissa piirsivät rajoja puheillaan kaupungin hyvä- ja pahamaineisista alueista. Rajoja ja rajanylityksiä vastassa ovat siis aina myös uudenlaiset rajanvedot. Vaikka nuoret liikkuvatkin arjessa useissa eri tiloissa, liittyy rajanylityksiin myös nurja puoli.

Nuorten mahdollisuudet venyttää ja koetella rajoja ovat hyvin erilaiset, ja nuorten parissa ne myös koetaan eriarvoisiksi. Sukupolvien välisen ohipuhumisen ohella tutkimus osoitti myös **nuoren sukupolven eriytymisen tendenssejä**, katsottiinpa vapaa-ajan viettoa, suhdetta vanhempiin tai mediavälitteisen sosiaalisuuden hahmottumista osaksi nuorten arkea. Sellaiset taustatekijät kuin sukupuoli, etninen tausta, asuinalue, sosioekonominen asema eivät ole menettäneet merkitystään globaalistuvassa mediakaupungissa, pikemminkin päinvastoin. Etenkin Lontoon kontekstissa Tower Hamletissa nämä seikat nousivat nuorten elämää vahvasti kehystäviksi resursseiksi tai osallisuuden esteiksi. Tutkimushankkeen keskeiseksi analyttiseksi käsitteeksi nostettiin **rajan käsite**, jolla viitataan fyysisten rajojen ohella sosiaalisiin, symbolisiin ja diskursiivisiin rajoihin, joita nuoret kohtaavat arjessaan ja joita he itse myös osaltaan tuottavat tai uusintavat.

Silti myös rajoihin ja rajojen ylittämiseen liittyvä arkipäivän politiikka voi olla aktiivista ja haastavaa. Esimerkiksi voidaan ottaa monikulttuuriset ryhmät, joissa nuorten etniset ja uskonnolliset taustat eivät pakottavasti määrittele ryhmään kuulumista, koska yhteisössä on tilaa näiden uskonnollisten, kulttuuristen ja etnisten rajojen ylittämiseksi.

2) Monipuolisten menetelmällisten ratkaisujen soveltaminen. Hankkeen lähtökohtana oli pyrkiä laajentamaan media- ja nuorisotutkimuksen metodologista keinovalikoimaa yhdistämällä uudella tavalla **katu- ja mediaetnografisia menetelmiä**. Katu- ja mediaetnografialla tarkoitetaan sellaista osallistuvaa havainnointia, jossa tutkija seuraa nuorten kaupunkitilojen käyttötapoja ja merkityksiä. Tällainen tutkimusasetelma kutsuu nuoret kenttätöön aktiivisiksi kumppaneiksi. Mediaetnografia toteutettiin keräämällä erilaisia media-

aineistoja niin ikään osallistuvaa havainnointia hyödyntäen. Kyse oli eräänlaisesta polkuanalyysistä, jossa tutkija seuraa, miten urbaanista nuoruudesta keskustellaan medioissa, millaisia tulkintoja nuorista tehdään, miten sukupolvien välinen kommunikaatio tässä kohden rakentuu, sekä millaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia mediavälitteisellä keskustelulla näyttää olevan.

Hanke osoitti tämänkaltaisen **menetelmällisesti rikkaan lähtökohta-asetelman sekä antoisaksi että vaativaksi**. Etnografinen ote avasi mahdollisuuden tutkia mediakaupungin elettyjä kokemuksia ja arjen rakentumista läheltä, nuorten perspektiiveistä lähtien. Haastavaksi asetelman teki monipaikkaisen etnografisen kenttätöön vaatima pitkäjänteinen työote, jollaiseen hankkeen aikataulut ja resurssit eivät täydellisesti antaneet mahdollisuuksia.

Tieteellisen etnografian ohella hankkeeseen kytkettiin **taiteellisen etnografian menetelmiä. Tieteen ja taiteen vuoropuhelua** vahvistamalla haluttiin saada nuorten elämästä mediakaupungissa mahdollisimman monipuolinen ja **moniaistinen** kuva, mihin perinteiset tieteelliset menetelmät ja raportointimuodot eivät taivu. Perinteisten tieteellisten artikkelien ohella tuotettiin **dokumenttielokuva**, joka on tiheä kuvaus nuorten arjesta ja sosiaalisesta liikehdinnästä kahdessa mediakaupungissa, Helsingissä ja Lontoossa. Dokumenttielokuva on tutkimuksen tapaan luonteeltaan etnografinen: elokuvassa on hyödynnetty tutkimushankkeen aikana kerättyä aineistoa, jota sekä tutkijat että nuoret itse ovat tuottaneet. Tämän lisäksi elokuvaa varten kerätään täydentävää audiovisuaalista aineistoa, jolla päästään syventämään nuorten sosiaalisen liikehdinnän moninaisuutta. Dokumenttielokuva on itsenäinen taiteellinen tuote ja dokumentaristin perspektiivi mediakaupungin rajojen teemaan. Tällainen monipuolinen hankkeen dokumentointi avasi **uudenlaisen tiedeviestinnän keinon** ajankohtaisen nuoria koskevan aihepiirin saattamiseksi **julkisen keskustelun** monille kentille.

Tutkimushankkeen verkostomainen toimintatapa sekä teemaa kohtaan osoitettu kiinnostus ovat avanneet tutkijoille monenlaisia **tieteellisiä ja yhteiskunnallisia tilaisuuksia**, joissa hanketta on esitelty. Mukaan on mahtunut yksi taidepoliittinen keskustelutilaisuuskin. Alla lista seminaareista ja keskustelutilaisuuksista:

- *Youth Street Politics in the Media Age*, (Suurpää, Hjelm, Sumiala, Tikka) brittiläis-suomalainen workshop tutkimushankkeen teemoista, Suomen Lontoon Instituutti, 25.1.2013
- *Spaces and Boundaries* (Sumiala, Tikka, Suurpää, Hjelm). Esitelmä seminaarissa Media/ City – Spectacular, Ordinary, Contested, Helsingin tutkijakollegium, 15-17.5.2013.
- *Sketching "Street Politics" as a Theoretical and Methodological Framework for the Ethnography of Youth Life in/on Media/Street* (Tikka). Esitelmä seminaarissa 12th Nordic Youth Research Symposium (NYRIS) Changing Societies and Cultures: Youth in the Digital Age, University of Tallinn, 12-14.6.2013.
- *Street Politics in Helsinki and London* (Sumiala, Suurpää). Esitelmä ja keskustelu taidepoliittisessa tilaisuudessa HIAB Talks. Design Museo, 17.9.2013.
- *The Discursive Frameworks of Being Young and Muslim in London* (Hjelm). Esitelmä seminaarissa Society for the Scientific Study of Religion, Boston, USA, 8-10.11.2013.

- *Youth Street Politics in the Media/on the Street* (Sumiala). Kutsuesitelmä, University of Westminster, 15.1.2014.
- *Youth Street Politics in the Media Age* (Sumiala). Kutsuesitelmä, University of Plymouth, 30.1.2014.

Liitteenä hankkeen tieteellisistä tuotoksista kolme jo julkaistua artikkelia.

- Hjelm, Titus, Tikka, Minttu, Suurpää, Leena & Sumiala, Johanna (2014). Nuorten arkiset katupolitiikat mediakaupungissa – Avauksia kaupunkitilan rajojen etnografiseen tutkimiseen. *Media & Viestintä* 1(37), 48-61.
- Sumiala, Johanna & Suurpää, Leena (2015). Nuoruus mediakaupungissa – tutkimuksen ja kasvatuksen muuttuvat ympäristöt. *Verkko nuorten kokemana ja kertomana*. Verke, 17-20.
- Tikka, Minttu (2014). Tutkija nuorten mediamaailmassa: tutkimuseettisiä kysymyksiä. *Nuorisotutkimus* 32(3), 44-52.

Hankkeen puolesta,

Johanna Sumiala